

УДК: 316.4.051.62:316.7

Е. Г. Позднякова-Кирбят'єва, канд. соціол. наук
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ТА МНЕМОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА

У статті обговорюються теоретичні питання системи та культури соціально-історичної пам'яті, що розглядаються як її форма та якість. Аналізуються складові системи соціально-історичної пам'яті, зокрема, такі як: зміст, об'єкти та суб'єкти соціально-історичної пам'яті, інституційні утворення для збереження соціально-історичної пам'яті, соціальні відносини стосовно соціально-історичної пам'яті тощо. Визначено якісні параметри соціально-історичної пам'яті: мнемологічну культуру, стан, характер мнемологічних відносин та цінностей. Запропоновано операціоналізацію мнемологічної культури та стану соціально-історичної пам'яті.

Ключові слова: соціальна пам'ять, соціально-історична пам'ять, система соціально-історичної пам'яті, мнемологічна культура, мнемосфера.

Постановка проблеми. Згідно з нашою точкою зору, соціальна пам'ять є узагальненим поняттям та явищем, для позначення різних видів пам'яті, що притаманна соціуму. Одним із різновидів соціальної пам'яті є соціально-історична пам'ять, яка стосується пам'яті соціуму відносно його історії. Ми вважаємо, що історична пам'ять є частиною історичної свідомості та категорією історичної науки, а соціально-історична пам'ять – категорією соціологічної науки.

Питання соціально-історичної пам'яті актуалізується у певний період, коли з'являється необхідність визначитись із своїм ставленням до тих чи інших подій минулого (наприклад, 9 травня в західних регіонах України загострюється полеміка щодо оцінки певних історичних діячів та явищ). Але потенційно проблематика соціально-історичної пам'яті залишається актуальною для процесу виховання, соціалізації, ідентифікації, збереження здобутків минулого тощо. Для ефективного використання феноменів соціально-історичної пам'яті у життєдіяльності соціуму необхідне наукове обґрунтування сутності, форм та змісту цього важливого явища. Все це і зумовило актуальність проблематики, яку ми розглянемо в статті.

Мета цієї статті – концептуалізація понять системи і культури соціально-історичної як різновиду соціальної пам'яті.

Аналіз останніх досліджень. Соціальна пам'ять вивчається фахівцями різних наук: філософів, психологів, істориків і соціологів. У відомій нам науковій літературі існують різночитання та розбіжності в розумінні системи соціальної пам'яті, її структури та змісту. Вони пов'язані із галузями знань, у межах яких здійснюється інтерпретація цих категорій і понять, а також із сутнісним їх розумінням.

Існують різні визначення системи соціальної пам'яті залежно від методологічного підходу до її вивчення. Так, згідно з інформаційним підходом, це "система засобів перетворення та зберігання інформації в суспільстві", або пам'ять стали визначати як "передачу інформації тимчасовим каналом" [1, с. 45]. З точки зору психології, соціальна пам'ять визначається як термін, що слугує для позначення всієї інформації, наявної в суспільстві [2, с. 121]. Зміст того, що відповідає цьому терміну, включає також "механізми та способи переробки інформації, обумовлені світоглядними установками" [2, с. 120].

З боку комунікаційного підходу, який пропонує О. Соколов, соціальна пам'ять визначається як мнемічна діяльність і рух сенсів у соціальному часі [3].

Філософський підхід застосовано у працях естонського вченого Я. Ребане. Він одним з перших у радянській науковій літературі використав поняття "соціальна пам'ять" [4].

Соціологічне розуміння соціальної (колективної) пам'яті започаткував французький учений М. Гальбвакс (він використовував поняття "колективна пам'ять", але з контексту зрозуміло, що мається на увазі більш загальне поняття соціальної пам'яті, яке стало використовуватись у сучасній соціології). Значний внесок у дослідження цієї проблеми зробив також П. Рікьор.

З останніх досліджень проблематики соціальної пам'яті в Україні можна відзначити праці В. Жадька, Г. Коньшиної, М. Кулика, О. Фостачук та інші.

Незважаючи на активну зацікавленість серед учених проблемами соціальної пам'яті, у відповідній літературі бракує ретельного теоретичного аналізу системи та культури соціальної пам'яті.

Основний зміст. З філософської точки зору, система соціальної пам'яті, як і будь-яка інша система, являє собою сукупність визначених елементів, між якими існує закономірний зв'язок чи взаємодія. Із соціологічної точки зору – це цілісне соціальне утворення, що має свою внутрішню структуру, її елементи та зв'язки. Система соціально-історичної пам'яті як різновид соціальної конкретизується згідно із своїм змістом.

Історики активніше, ніж соціологи, працюють над упорядкуванням теоретико-методологічної та методичної бази вивчення історичної пам'яті, як частини історичної свідомості. Проте вони, як правило, зосереджують свою увагу на розвитку теорії історичної пам'яті та її основних складових. Питання

ж суспільної ролі системи соціально-історичної пам'яті, її структури, впливу соціальних суб'єктів на її функціонування та регулювання і, навпаки, впливу суспільства та його цінностей на вдосконалення системи соціально-історичної пам'яті, на соціальну поведінку та соціальну самосвідомість громадян, не знаходять достатнього висвітлення у вітчизняній соціологічній науці.

З метою теоретичного обґрунтування дослідження слід розглянути зміст основних категорій, а саме: "система соціально-історичної пам'яті", "функції системи соціально-історичної пам'яті", "соціально-історична пам'ять", "соціально-на пам'ять" у контексті соціології.

Система соціально-історичної пам'яті може визначатись як категорія, що означає сукупність (систему) джерел пам'яті, культуру пам'яті, традиції, науку та ідеологію, специфічні риси мнемосвідомості, методів конструювання соціально значущих мнемокомплексів, тобто системно пов'язаних феноменів і компонентів соціально-історичної пам'яті (зміст, суб'єкт, об'єкт тощо).

До системи соціально-історичної пам'яті входять не тільки суто зміст, механізми пам'яті та процеси, що її супроводжують і забезпечують (спогади, запам'ятовування, забування), але й загальносоціальні складові (зокрема, соціальні групи, що виступають носіями або суб'єктами пам'яті). Такі складові системи соціально-історичної пам'яті, як її об'єкти, мають двоїстий характер: і соціальний, і "пам'яттєвий" (мнемосферний), адже об'єктами виступають соціально значущі події та особи. Специфічне місце у системі соціально-історичної пам'яті займають елементи мнемоінфраструктури: засоби збереження пам'яті (наукові праці, твори мистецтва) та "знаки пам'яті" (місця пам'яті, пам'ятні речі). Ці знаки мають медійне значення, як посередники, стимулятори, матеріальні (уречевлені) носії соціально-історичної пам'яті. Мнемоінфраструктура слугує матеріальним забезпеченням функціонування мнемосфери. Елементи мнемоінфраструктури не є об'єктами та суб'єктами соціально-історичної пам'яті, але без них неможливе існування соціально-історичної пам'яті. Адже об'єкти соціально-історичної пам'яті з матеріальної своєї форми перетворюються в процесі формування мнемосфери, соціально-історичної пам'яті у форми духовні. Завдяки існуванню соціальної мнемоінфраструктури соціально-історична пам'ять з форми духовної знову втілюється у форми матеріальні, але в інших вигляді та матеріальному носії.

Поняття "система соціально-історичної пам'яті" являє собою взяті в єдності основні мнемоявища певної країни: власне колективну пам'ять соціуму, мнемоідеологію, мнемопрактику.

Система соціально-історичної пам'яті має важливе значення для характеристики колективної пам'яті тієї чи іншої країни. Тобто йдеться про національну систему пам'яті певної країни.

Система соціально-історичної пам'яті включає нормативний зміст соціально-історичної пам'яті, пам'ять стосовно державотворення, етнічну пам'ять, інститути, що забезпечують функціонування соціально-історичної пам'яті.

Змістом системи соціально-історичної пам'яті є мнемоявища, а визначальну роль відіграють поряд з власне пам'яттю практика використання пам'яті або ідеологічні форми пам'яті.

Поняття "система соціальної пам'яті" – більш широке та розуміється як пам'ять певного суспільства або етносу. Для будь-якого суспільства (національної держави) існує відповідна йому система соціальної пам'яті. Зміст системи соціальної пам'яті включає її історичну та ідеологічну зумовленість, унаслідок чого набувається її національна специфіка. У конкретному суспільстві система соціальної пам'яті відображає його історичну та культурну своєрідність, що визначає певні орієнтири для сприяння соціальній і національній ідентифікації членів суспільства. Згідно з системним підходом, зміст системи соціальної пам'яті можна розглядати як цілісну, структурно організовану сукупність об'єктів та суб'єктів пам'яті. Доцільність введення в науковий обіг поняття "система соціальної пам'яті" можна аргументувати тим, що воно дає можливість не тільки охопити собою весь комплекс мнемоявищ, але й представити в системі соціальну мнемосферу як особливий феномен суспільного життя.

У конкретних соціологічних дослідженнях соціальна пам'ять емпірично конституюється сукупністю індивідуальних мнемокомплексів, якщо застосовуються методи опитування респондентів.

Треба також урахувати соціальні відносини, які можуть не мати мнемічного характеру, але можуть суттєво впливати на систему соціальної пам'яті та на трансляцію культури суспільства. Зокрема, маються на увазі економічні, релігійні, моральні відносини тощо. Адже кожний клас має свою культуру та інтереси, які можуть детермінувати формування соціальних мнемоявищ. Так само різні релігійні спільноти можуть мати свою систему пам'яті. Такий значний компонент моральних відносин, як відповідальність, теж може впливати на процеси формування та збереження пам'яті. Адже відповідальність забезпечує важливість події, що стає об'єктом пам'яті. Якщо людина безвідповідальна, то вона забуває, що саме, із соціальної точки зору, повинно залишатись у пам'яті.

Якість системи соціальної пам'яті визначається культурою соціальної пам'яті.

Ю. Мекаєва підкреслює інтегральне значення соціальної пам'яті: "Кожна група в суспільстві має власний символічний капітал. Пам'ять може виступати формою трансляції цього капіталу. Таким чином, пам'ять є виразником групових цінностей і уявлень" [5].

Культура соціальної пам'яті, або мнемологічна культура, визначає загальний стан соціальної пам'яті в суспільстві, групі або особистості.

Для дослідження мнемологічної культури слід урахувати поведінкові вияви, а не тільки знання, розуміння та сприйняття об'єктів пам'яті. Для мнемологічної культури також важливими є наявність і рівень цінностей соціально-історичної пам'яті як частини соціальних і моральних цінностей.

Слід також звернути увагу на чинники формування та розвитку культури соціально-історичної пам'яті. Її можна розглядати як стан мнемологічної сфери суспільства. Цей стан залежить від соціальних, духовних, політичних та економічних факторів і виражається в рівні розвитку мнемологічної діяльності та у мнемологічному рівні населення, а також у рівні мнемологічної активності держави і громадянських структур.

Постає проблема вимірювання стану мнемологічної сфери суспільства на засадах її формування.

У визначеннях мнемологічної культури слід урахувати не лише її зміст, але й детермінаційну основу. Незважаючи на те, що йдеться про культуру, все-таки, при розгляді сутності *мнемологічної культури* варто керуватися раціональністю, оскільки йдеться про соціальні технології використання соціально-історичної пам'яті у конкретних діях громадян, їх організацій та держави в цілому.

Варто також підкреслити, що мнемологічна культура впливає на суспільні зміни. Зрілість мнемологічної культури є чинником здійснення реформ у країні, утвердження значення соціально-історичної пам'яті в суспільному житті. Розвинутий рівень мнемологічної культури людини та суспільства, в якому функціонують ефективні інститути відтворення її цінностей, є фактором вдосконалення способів освоєння історичного досвіду. Мнемологічна культура є умовою розвитку інтелектуального та духовного потенціалу народу з урахуванням принципу історичної спадкоємності.

Розуміння мнемологічної культури припускає високе значення соціально-історичної пам'яті в суспільстві та мнемологічних цінностей. Слід також звернути увагу на оцінні судження соціальних суб'єктів щодо мнемологічних явищ, мнемологічну діяльність людей, рівень розвинутості відносин щодо соціально-історичної пам'яті, або мнемологічних відносин. Цей тип соціальних відносин детермінується відмінностями змісту соціально-історичної пам'яті різних соціальних груп населення, що виступають у якості суб'єктів системи соціально-історичної пам'яті. Такими суб'єктами є представники західних і східних регіонів України, які мають доволі різні погляди на певні події в історії України, на роль, скажімо, С. Бандери або дивізії СС "Галичина" та ін. Загострення мнемологічних відносин традиційно проявляється 9 травня у західних областях України. У цей час актуалізується значення мнемологічної культури, дефіцит якої може викликати агресію, нетерпимість, соціальне напруження. Відмінності соціально-історичної пам'яті можуть проявлятися і на особистісному рівні. Так, герой російського фільму "Оповідання" відмовляється продовжувати ліричні відносини із своєю дівчиною, яка проявила ганебно неадекватні знання щодо історії країни, зокрема Великої Вітчизняної війни. Він не міг більше поважати, а отже й кохати дівчину через вражаючий дефіцит у неї історичної пам'яті. Останньою краплею в їхніх відносинах стало те, що в розмові дівчина висловила жаль з приводу загибелі на війні *ста тисяч* людей.

Розуміння сутності системи соціально-історичної пам'яті припускає надання характеристики суб'єктів системи соціально-історичної пам'яті та відносин, які між ними виникають.

Мнемологічна культура характеризується мнемологічними відносинами, які ґрунтуються на суспільно визнаній системі соціально-історичної пам'яті, функціонують завдяки традиціям і мнемологічним цінностям, а також визначаються сформованістю мнемологічної свідомості соціальних суб'єктів і систематичним використанням історичного досвіду в перетворювальній діяльності суспільства.

Мнемологічна культура є системою мнемологічних уявлень, поглядів, знань і поведінкових практик, мнемологічних цінностей і норм, оцінних суджень соціальних суб'єктів з приводу стану соціально-історичної пам'яті, історичного минулого, завдяки яким вони соціалізуються і виявляють мнемологічну активність.

Важливим показником рівня мнемологічної культури особистості та суспільства є діяльність щодо збереження соціально-історичної пам'яті та використання її у суспільному житті. Таке розуміння сутності мнемологічної культури дозволяє виокремити її складові: соціальних суб'єктів, відносини з приводу соціально-історичної пам'яті, колективну пам'ять, мнемологічну свідомість, традиції, мнемологічні цінності, мнемологічну поведінку, а відтак – і захист соціально-історичної пам'яті від її спотворення та забуття.

Складно уявити суспільство або певну спільноту, для якої не має значення (або має невелике значення) пам'ять про своє минуле. Проте в дискурсі соціальної критики можна досить часто зустріти звинувачення на адресу сучасного суспільства в тому, що воно не цінує пам'ять минулого.

Так, директор однієї з бібліотек М. Афанасьєв, характеризуючи значення музею, пов'язує його діяльність передусім із збереженням соціально-історичної пам'яті: "Поява музею в сучасному його розумінні як сховища пам'яток історії, що надаються для публічного дослідження (розгляду), – явище порівняно нове, відбиваюче, на нашу думку, більш високий етап усвідомлення значення історичної пам'яті. Суспільство почало цінувати минуле як таке не для справи, не як скарбничку інформації, а як частину самого життя людей. Музей став універсальним сховищем "уречевленої" історії, бо для нього немає змістовних або формальних обмежень: уся культурна діяльність людства, від обробітку землі до поетичного натхнення, від державних законів до приватного життя – у сфері його уваги" [6].

Значення соціально-історичної пам'яті полягає в тому, що вона є необхідною передумовою й умовою формування свідомості як кожної окремої людини, так і суспільства в цілому. Тобто соціально-історична пам'ять є важливим засобом виховання, соціалізації. Людина завдяки залученню до соціально-історичної пам'яті починає вчитися відповідальності – моральній відповідальності перед людьми минулого та майбутнього, для яких минуле

має бути не менш важливим, ніж для нас. Турбота про минуле є одночасно і турботою про майбутнє. За допомогою соціально-історичної пам'яті здійснюється процес загальнолюдського пізнання. Вона є своєрідним банком людського знання, в якому відбивається багатовіковий досвід людей. Якщо людина байдужа до пам'ятників історії своєї країни, значить, вона байдужа до своєї країни. Цінність соціально-історичної пам'яті також у тому, що її частиною є моральні та правові норми, а також інші компоненти, що обумовлюють життєздатність суспільства.

У соціологічному контексті культура соціально-історичної пам'яті пов'язана з тим, що вона визначає місце в соціально-історичній пам'яті окремих історичних подій або персонажів, а також розглядає пам'ять з позицій існування колективних уявлень. У більш загальному сенсі значення соціально-історичної пам'яті визначається її роллю як у формуванні свідомості людини, так і соціальної свідомості суспільства. Отже, від культури соціально-історичної пам'яті залежить загальний стан соціальної свідомості суспільства. І навпаки, – на культуру соціально-історичної пам'яті впливає рівень свідомості людини та суспільства.

Мнемологічна культура спрямована на забезпечення ефективного функціонування всіх елементів системи соціально-історичної пам'яті.

Мнемологічна культура сприяє соціальному об'єднанню людей, забезпечує спілкування щодо соціально-історичної пам'яті між громадянами. Мнемологічна культура відображає певний змістовний стан системи соціально-історичної пам'яті.

Коли в суспільстві існує загроза забуття традицій та історичних здобутків, люди не можуть захистити пам'ять від спотворення, багато людей байдужі до історичного минулого, до збереження пам'ятних місць та артефактів, можна говорити про низький рівень мнемологічної культури в суспільстві.

Кожне суспільство намагається підвищити рівень мнемологічної культури, оскільки він свідчить про здорове суспільство і певний рівень розбудови громадянського суспільства.

Отже, мнемологічна культура складається з мнемологічної свідомості, культури мнемологічної поведінки, ефективної діяльності мнемологічних інститутів (музеїв, архівів, історичної освіти, книговидавництва, мнемологічної діяльності ЗМІ тощо), соціальних відносин з приводу соціально-історичної пам'яті.

Структурні компоненти мнемологічної культури дозволяють визначити такі її емпіричні показники, за допомогою яких можна зафіксувати та визначити її рівень у суспільстві: 1) оцінне судження соціальних суб'єктів про діяльність мнемологічних інститутів; 2) задоволеність населення станом та збереженням соціально-історичної пам'яті; 3) відчуття населенням небезпеки для стану соціально-історичної пам'яті; 4) наявність акцій через незадоволення діяльністю щодо спотворення пам'яті та забуття; 5) оцінка населенням рівня мнемологічної культури та мнемологічної свідомості.

Культура соціально-історичної пам'яті може мати кількісні параметри, тобто можна говорити про високу та низьку культуру. Емпіричним показником рівня культури соціально-історичної пам'яті може слугувати ряд тверджень, що формують шкалу рівня культури соціально-історичної пам'яті, яка включає когнітивні та діяльнісні параметри.

Пропонуємо такі висловлювання, що відображають різні рівні та сторони культури соціально-історичної пам'яті.

1. Можна не запам'ятовувати події минулого країни.
2. Мені байдуже, що моя дружина (мій чоловік) дуже погано знає історію нашої країни.
3. Ніколи не забуду історичні звершення нашого народу.
4. Ганебно не зберігати у пам'яті події минулого країни.
5. Людина, що не пам'ятає минулого, не може бути моїм другом.
6. Своїм дітям я передам пам'ять про історію нашої Батьківщини.

Як бачимо, у цій шкалі враховано різні аспекти культури соціально-історичної пам'яті. Перші два пункти відображають низький рівень мнемологічної культури: 1-й пункт є ближчим до когнітивного аспекту, а 2-й – до діяльнісного. Пункти 3–6 відображають позитивні аспекти мнемологічної культури. Так, 3-й пункт визначає особисте ставлення до соціально-історичної пам'яті, 4-й – більш активну позицію, що проявляється в засудженні людей, які не шанують пам'ять минулого країни. Пункти 5 і 6 також відображають різні сторони діяльнісного аспекту мнемологічної культури: 5-й – роль соціально-історичної пам'яті для соціальної дистанції у спілкуванні, 6-й – відповідальність за збереження соціально-історичної пам'яті.

До мнемологічної структури віднесено всі згадані нами інститути та інші інституційні елементи суспільної системи, які так чи інакше пов'язані із соціально-історичною пам'яттю. Оскільки інститути формуються завдяки сталим нормам, то можна стверджувати, що влада за допомогою інститутів, з одного боку, регулює мнемосферу, з іншого – нормує соціальну поведінку, використовуючи соціально-історичної пам'ять.

Висновки. Система соціально-історичної пам'яті та її культура співвідносяться як форма та якість. Система соціально-історичної пам'яті визначає її складові, такі як зміст соціально-історичної пам'яті, об'єкти та суб'єкти соціально-історичної пам'яті, інституційні утворення для збереження соціально-історичної пам'яті, соціальні відносини стосовно соціально-історичної пам'яті тощо. Мнемологічна культура визначає якість соціально-історичної пам'яті, її стан, характер мнемологічних відносин та цінностей. Від культури соціально-історичної пам'яті залежить загальний стан соціальної свідомості суспільства. І навпаки, на культуру соціально-історичної пам'яті впливає рівень свідомості людини та суспільства. Мнемологічна культура спрямована на забезпечення ефективного функціонування всіх елементів системи соціаль-

но-історичної пам'яті. Структурні компоненти мнемологічної культури дають змогу визначити її емпіричні показники, за допомогою яких можна фіксувати та визначити її рівень у різних суб'єктів соціально-історичної пам'яті та загалом у суспільстві.

1. *Веккер Л.М.* Психика и реальность: единая теория психических процессов / Л.М. Веккер. – М. : Смысл, 1998. – 685 с.
2. *Колеватов В.А.* Социальная память и понимание / В.А. Колеватов. – М. : Мысль, 1984. – 190 с.
3. *Соколов А.В.* Общая теория социальной коммуникации : учеб. пособие / А.В. Соколов. – СПб. : Изд-во Михайлова А.В., 2002. – 461 с.
4. *Ребане Я.К.* Принцип социальной памяти / Я.К. Ребане // Филос. науки. – 1977. – № 5. – С. 94–104.
5. *Мекаева Ю.Ю.* Социальная память как инструмент социального влияния : автореф. дис. ... канд. социол. наук : 22.00.01 / Юлия Юрьевна Мекаева ; Ин-т соц.-полит. исслед. РАН. – М. : [б. и.], 2011. – 24 с.
6. *Афанасьев М.Д.* Дискуссия вызвана взаимным интересом [Электронный ресурс] / М.Д. Афанасьев // Отечеств. архивы. – 2004. – № 6. – Режим доступа : http://www.rusarchives.ru/debate/d2_3.shtml

References

1. *Vekker L.M.* Psikhika i real'nost': edinaya teoriya psikhicheskikh protsessov. M., Smysl, 1998, 685 s. [in Russian].
2. *Kolevatov V.A.* Sotsial'naya pamyat' i ponimanie. M., Mysl', 1984, 190 s. [in Russian].
3. *Sokolov A.V.* Obshchaya teoriya sotsial'noi kommunikatsii: uchebnoe posobie. Spb., Izdatel'stvo Mikhailova A. V., 2002, 461 s. [in Russian].
4. *Rebane Ya.K.* Printsip sotsial'noi pamyati. Filosofija nauki, 1977, № 5, s. 94–104. [in Russian].
5. *Mekaeva Yu.Yu.* Sotsial'naya pamyat' kak instrument sotsial'nogo vliyaniya: avtoref. dis. ... kand. sotsiol. nauk : 22.00.01. Yuliya Yur'evna Mekaeva. M., 2011, 24 s. [in Russian].
6. *Afnas'ev M.D.* Diskussiya vyzvana vzaimnym interesom [Elektronnii resurs]. Otechestvennie arkhivy, 2004, № 6. Rezhim dostupu: http://www.rusarchives.ru/debate/d2_3.shtml [in Russian].

Отримано 02.08.13

Э. Г. Позднякова-Кирбятьева, канд. социол. наук

СИСТЕМА СОЦИАЛЬНО-ИСТОРИЧЕСКОЙ ПАМЯТИ И МНЕМОЛОГИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА ОБЩЕСТВА

В статье обсуждаются теоретические вопросы системы и культуры социально-исторической памяти, которые рассматриваются как ее форма и качество. Анализируются составляющие системы социально-исторической памяти, в частности, такие как: содержание, объекты и субъекты социально-исторической памяти, институциональные образования для сохранения социально-исторической памяти, социальные отношения относительно социально-исторической памяти и т. д. Определены качественные параметры социально-исторической памяти: мнемологическую культуру, состояние, характер мнемологических отношений и ценностей. Предложена операционализация мнемологической культуры и состояния социально-исторической памяти.

Ключевые слова: социальная память, социально-историческая память, система социально-исторической памяти, мнемологическая культура, мнемосфера.

*E. Pozdnyakova-Kirbatyeva, PhD (Sociology),
Kharkiv National Pedagogic Skovoroda University*

SYSTEM OF SOCIAL-HISTORICAL MEMORY AND MNEMOLOGIC SOCIETY CULTURE

The article discusses the theoretical issues of the system and culture of the socio-historical memory, which are considered as its shape and quality. Author analyzes the components of the system of socio-historical memory, such as content, objects and subjects of the social-historical memory, institutional compositions for the preservation of the socio-historical memory, social relations relating to the socio-historical memory. Qualitative parameters of the socio-historical memory are determined: mnemologic culture, status, nature of mnemologic attitudes and values. Operationalization of the mnemologic culture and the state of socio-historical memory is suggested.

Keywords: social memory, social-historical memory, system of social-historical memory, mnemologic culture, mnemosfera.